

ZBOROVANJA**Znanstveni simpozij »Fizična geografija pred novimi izzivi« ob 80-letnici Ivana Gamsa**
Ljubljana, 1. 7. 2003

Geomorfološko društvo Slovenije je že v letu 2001 dalo pobudo za pripravo znanstvenega simpozija, na katerem bi ob sodelovanju uglednih domačih in tujih strokovnjakov pregledali obstoječe stanje v slovenski fizični geografiji in poskušali določiti ključne smeri njenega nadaljnjega razvoja v skladu z obstoječimi trendi v svetovni geografiji ter domačimi zmožnostmi in potrebami. Kot primeren čas za takšno znanstveno posvetovanje smo izbrali osemdesetletnico akademika prof. dr. Ivana Gamsa, častnega člana Geomorfološkega društva Slovenije in Zveze geografskih društev Slovenije ter zaslužnega profesorja Univerze v Ljubljani. S tem nismo imeli namena ponovno izpostavljati njegovih velikih zaslug pri uveljavitvi slovenske geografije doma in v tujini, temveč uporabiti njegovo izredno obsežno in poglobljeno delovanje na najrazličnejših področjih fizične geografije kot izhodišče za razmišljanja o nadaljnjih poteh fizičnogeografskega raziskovalnega dela. Pri pripravi znanstvenega simpozija so sodelovale prav vse ustanove in združenja, v katerih je akademik I. Gams deloval oziroma še deluje. Prvi del srečanja je potekal v veliki dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti, drugi del na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete. Že takoj naslednji dan se je delo nadaljevalo z 11. mednarodno krasoslovno šolo »Klasični kras« na Inštitutu za raziskovanje krasa ZRC SAZU v Postojni, ki je bila prav tako posvečena obletnici akademika Gamsa.

V pozdravnih nagovorih na začetku srečanja sta dr. Boštjan Žekš, predsednik SAZU, in dr. Neva Šlibar, dekanja Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, izpostavila izjemen življenjski opus akademika Gamsa in večplastni pomen znanstvenega delovanja za razvoj slovenske države ter svetovne znanosti nasploh. Dr. Mario Panizza z univerze v Modeni in predsednik Mednarodnega geomorfološkega združenja (IAG) je slavljencu izročil posebno priznanje IAG za življenjsko delo, akademik dr. Andrej Kranjc pa je predstavil Gamsovo delovanje na najrazličnejših področjih fizične geografije, s posebnim poudarkom na preučevanju krasa, kjer se je z mnogimi temeljnimi raziskavami zelo uveljavil tudi v svetovnem merilu.

V prvem delu zborovanja so svoje prispevke predstavili štirje ugledni fizični geografi iz tujine, dolgoletni tesni sodelavci akademika Gamsa: dr. Mario Panizza z univerze v Modeni (Italija), upokojeni dr. Jean Nicod z univerze Aix-en-Provence–Marseille (Francija), dr. Ugo Sauro z univerze v Padovi (Italija) in akademik dr. Andrija Bogнар z univerze v Zagrebu (Hrvaška). Naši gostje so v prvem delu znanstvenega simpozija predstavili sedanje stanje na štirih segmentih fizične geografije, s katerimi se ukvarjajo že desetletja, deloma tudi izhajajoč iz pomembnega deleža akademika Gamsa.

A. Bogнар je poudaril velik pomen Gamsove pobude v okviru takratne Jugoslavije za detajlno geomorfološko kartiranje, ki je oživila geomorfološka preučevanja na Hrvaškem in jih pomagala usmeriti k uspešnemu preučevanju temeljnih problemov strukturne in klimatske geomorfologije ter v njihovo aplikacijo v praksi. U. Sauro je na primeru vrtače, na prvi pogled zelo preproste kraške oblike, predstavil izjemno zapletenost geomorfnihih procesov ter izpostavil ključni pomen Gamsovih preučevanj podtalne in pospešene korozije za razumevanje nastajanja vrtač, tudi na primeru različno starih vrtač v gorovju Monte Baldo nad Gardskim jezerom. J. Nicod je predstavil Gamsov prispevek k delu študijske skupine Človek in kras v okviru Mednarodne geografske unije, kar je spodbudilo primerjalno preučevanje spreminjanja kraškega površja zaradi človekovega delovanja na različnih kraških območjih po svetu. M. Panizza je prikazal najnoveše italijanske izkušnje pri preučevanju geomorfološke naravne dediščine (angleško *geomorphosites*) z vidika kvantifikacije njihove 'vrednosti' na osnovi redkosti, stopnje ohranjenosti, prisotnosti v pokrajini ter njihovega kulturnega, izobraževalnega in gospodarskega pomena.

Prvi del posvetovanja je zaključil I. Gams s prispevkom o novih izzivih fizične geografije. Izpostavil je predvsem nujnost poznavanja medsebojne povezanosti pokrajnotvornih dejavnikov, preučevanja z eksaktnimi metodami in usmerjanja v aktualne tematike, ki so v ospredju tudi v svetovnem merilu, ter pozval k večji prisotnosti slovenskih fizičnih geografov v svetovni geografiji in slovenski strokovni ter laični javnosti.

V popoldanskem delu posvetovanja je svoje prispevke o novih izzivih fizične geografije predstavilo sedem domačih strokovnjakov, tako ali drugače učencev profesorja Gamsa. Glavni cilj je bil predstavitve obstoječega stanja na ključnih segmentih fizične geografije, s posebnim poudarkom na iskanju smeri njihovega nadaljnega razvoja. Predstavljeni so bili referati s področja krasoslovja (A. Kranjc), pokrajinske ekologije (F. Lovrenčak), varstva geografskega okolja (D. Plut), pedo- in fitogeografije (A. Vovk Korže), regionalne geografije (D. Perko), klimatogeografije (D. Ogrin) in geografije naravnih nesreč (K. Natek).

Na osnovi predstavljenih referatov in diskusij smo ob koncu simpozija sprejeli tudi vrsto sklepov, s katerimi želimo vplivati na nadaljnji razvoj slovenske fizične geografije in tudi celotne geografije. Med najpomembnejšimi sklepi naj izpostavimo naslednje:

- 1. V prihodnje bomo bolj sledili svetovnim trendom razvoja fizične geografije v smeri eksaktnih metod, s čimer bomo dobili tudi več možnosti objavljanja v tujih publikacijah.
- 2. Izboljšali bomo povezave s sorodnimi strokami in spodbujali interdisciplinarno timsko delo, podobno kot se je že uveljavilo na področju krasoslovja in silovito spodbudilo njegov razvoj.
- 3. Zaenkrat smo precej šibki na področju aplikativnega raziskovalnega dela, zato bo treba pogumneje stopiti iz okvirjev lastne stroke in se bolj povezovati s prakso, ob tem pa seveda raziskovalno delo usmerjati v skladu s potrebami družbe, bolj izkoriščati aktualne trende in trenutne priložnosti, za kar pa je nujno tudi hitreje zaznavanje sodobnih problemov in iskanje rešitev.
- 4. Tudi v Sloveniji obstajajo zelo velike potrebe po valorizaciji naravnih danosti za različne namene in z različnih vidikov, zaradi česar bo treba 'čisto' znanstveno preučevanje nadgraditi s sodobnimi in eksaktnimi metodami valorizacije.
- 5. Zelo je zapostavljeno preučevanje naravnih vrednot s podrobnim kartiranjem in kvalitativnim ter kvantitativnim vrednotenjem, veliko več bi lahko dali družbi tudi z večanjem 'dodane vrednosti' teh vrednot v smislu osveščanja o njihovem kulturnem, izobraževalnem in gospodarskem pomenu.
- 6. Zaenkrat ostajajo nepokrite potrebe po sintetičnih monografskih delih (monografije, učbeniki, atlasi), kar bomo morali nadoknaditi v prihodnje (v tem kontekstu se že intenzivno razmišlja o pobudi akademika Gamsa o pripravi geomorfološke monografije o slovenskem površju).
- 7. Zelo pomembno področje delovanja fizičnih geografov v tujini je preučevanje nekdanjih pokrajin, pri čemer smo v Sloveniji razmeroma šibki, med drugim preučevanje kvartarne geomorfologije, ki je izrazit trend v svetovni geomorfologiji, in vključevanje v arheološke raziskave nekdanjih pokrajin.
- 8. Spodbuditi bomo morali fizičnogeografsko raziskovalno delo na nekaterih že obravnavanih ali povsem novih področjih, med drugim globalno spreminjanje podnebja in z njim povezane okoljske ter družbene spremembe, trajnostna raba omejenih naravnih in drugih virov, naravne nesreče in podobno.

Vsi prispevki z znanstvenega simpozija in bibliografija akademika Ivana Gamsa so objavljeni v 20. številki publikacije Dela, ki jo je konec leta 2003 izdal Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Karel Natek

Konferenca »COST Action 623«

Budimpešta, Madžarska, 5.–8. 7. 2003

V Budimpešti na Madžarskem je od 5. do 8. julija 2003 potekala sklepna konferenca o eroziji prsti in globalnih spremembah (*Soil Erosion and Global Change*). Konferenca je sklenila nekajletno evropsko znanstveno in tehnološko sodelovanje v okviru projekta *COST Action 623* (*COST – European Cooperation in the field of Scientific and Technical Research*), ki ga je financirala Evropska zveza. Petletni projekt se je začel 9. julija 1998 pod vodstvom J. Boardmana z Inštituta za okoljske spremembe (*Environmental Change Institute*) Univerze v Oxfordu (Velika Britanija).

Namen projekta je bil združiti moči pri raziskavah erozije prsti v Evropi. Erozijski prsti povzročajo v številnih evropskih pokrajinah veliko škodo. Čeprav poteka tudi v Sloveniji, problem na državni ravni do

sedaj ni bil izpostavljen. V prihodnosti lahko zaradi podnebnih sprememb, ki se kažejo zlasti v povečevanju intenzivnosti padavin, pričakujemo tudi v Sloveniji povečanje erozije prsti. V okviru projekta so bile izdelane analize in modeli, ki omogočajo napovedovanje posledic takšnih procesov. Izvedbena raven projekta omogoča uporabo raziskovalnih dosežkov v praksi v vseh udeleženi državi, kar naj bi po napovedih privedlo tudi k zmanjšanju erozije prsti.

Delo je potekalo v treh skupinah. Prva skupina (*Linking processes across temporal and spatial scales* 'procesi na časovni in prostorski lestvici') je izdelala model, s katerim je mogoče ne glede na obseg časovnega in prostorskega merila napovedati posledice sprememb rabe tal in podnebja na erozijo prsti. Druga skupina (*Key thresholds for soil erosion* 'poglaviti pragovi za erozijo prsti') je ugotavljala kritične vrednosti pokrajinskih sprememb, ki vplivajo na strukturo prsti in pri katerih nastanejo nepovratne spremembe v stopnji in vrsti erozije prsti. Opredelili so kazalce za napovedovanje obsega in velikosti takšnih sprememb. Tretja skupina (*Datasets for erosion studies* 'zbirke podatkov za študij erozije') je zbirala zgodovinske in današnje podatke o eroziji prsti v Evropi. Vpisani so v podatkovno bazo z uporabniškim vmesnikom, ki omogoča enostavno uporabo.

Konferenca se je začela v soboto, 5. julija. Nedelja in ponedeljek sta bila namenjena predstavitvi poglobljenih rezultatov preučevanj, do katerih so prišli raziskovalci v okviru projekta. Zaradi narave projekta je bila večina od 29 referatov in 33 posterjev interdisciplinarnih in večnacionalnih. Izpostavila bi rada predvsem prispevek I. Ionita z univerze v Iasi (Romunija), ki je močno izstopal. V nasprotju z večino (zahodnoevropskih) znanstvenikov, ki erozijo prsti večinoma preučujejo le z računalniškimi modeli, podkrepjenimi s kratkotrajnimi meritvami, je I. Ionita predstavil rezultate kar tridesetletnih meritev erozije prsti.

V ponedeljek popoldan in torek je bila organizirana strokovna ekskurzija v pojezerje Blatnega jezera. Predstavljena so bile geomorfološke značilnosti pojezerja in spremembe jezerske gladine v zgodovinski dobi zaradi vpliva človeka. Jezero so na primer osuševali v rimski dobi, pozneje pa so ga večkrat zajezili, kot na primer ob turških vpadih. Posebno pozornost je bila posvečena recentni morfodinamiki s poudarkom na jarkovni eroziji. V dolini Tetves je bil predstavljen razvoj vodnih tokov (*piping*) v puhlici, zaradi česar so nastali prek deset metrov globoki erozijski jarki.

Konference smo se udeležili raziskovalci iz Avstrije, Belgije, Brazilije, Francije, Finske, Italije, Kanade, Madžarske, Nemčije, Nizozemske, Romunije, Slovenije, Španije, Švice, Turčije, Velike Britanije in Združenih držav Amerike.

Projekt bo sklenila izdaja publikacije *Soil erosion in Europe* (2004), v kateri bodo objavljene razprave o eroziji prsti v Evropi.

Informacije in fotografije s konference so predstavljene na spletnih straneh Geografskega inštituta Madžarske akademije znanosti (*Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutatóintézet*) na naslovu <http://www.mtafki.hu/physgeo/COST623/Forms.htm>.

Blaž Komac in Matija Zorn

Šesti svetovni kongres IALE v Avstraliji

Darwin, Avstralija, 13.–17. 7. 2003

Med 13. in 17. julijem je v Darwinu na severu Avstralije potekal 6. svetovni kongres Mednarodne zveze za pokrajinsko ekologijo (IALE – *International Association for Landscape Ecology*). Osnovni cilj zveze, ustanovljene leta 1982, je razvijati pokrajinsko ekologijo kot znanstveno podlago za analiziranje, načrtovanje in gospodarjenje s pokrajinami. Nadalje si prizadeva za širjenje razumevanja zgradbe naravnih ter preoblikovanih pokrajin in njihovega delovanja ter za spodbujanje uravnoveženega odnosa med družbo in njenim okoljem. V tej luči IALE, ki združuje znanstvenike iz različnih ved: krajinske arhitekture, naravoslovja, geografije in družboslovja, podpira mednarodno interdisciplinarno preučevanje in izobraževanje, pospešuje povezovanje znanstvene in uporabniške sfere ter lajša komunikacijo med člani. Njeno delovanje poteka prek Generalne skupščine, Izvršnega odbora, Sveta,

regionalnih zborov in delovnih skupin. V 17 državah (Avstralija, Kanada, Kitajska, Češka, Danska, Estonija, Nemčija, Italija, Japonska, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalska, Švica, Velika Britanija, ZDA in Vietnam) delujejo regionalni zbori, ki skrbijo za izvajanje ciljev in nalog IALE na regionalnem nivoju. Krovna organizacija je zadolžena za organizacijo svetovnih kongresov, ki potekajo vsake štiri leta, in za vključevanje aktivnosti regionalnih zborov v mednarodno okolje.

Tokratni kongres z naslovom *Crossing Frontiers: Landscape Ecology Down Under* označuje nekaj presežnikov. Bil je prvi kongres, ki je potekal na južni polobli, in tudi prvi v tropskem pasu. Morda je bil ravno zato deležen velikega zanimanja mednarodne strokovne in raziskovalne sfere, kar se je pokazalo v velikem številu udeležencev (467 iz 35 različnih držav). Več kot 300 referatov in 150 posterjev je bilo razdeljenih v 8 vzporednih sekcij. Prav tako je bila letos prvič izvedena tudi Poletna šola v organizaciji *Northern Territory University*, ki se jo je udeležilo 20 podiplomskih študentov iz celega sveta. Med sodelujočimi državami je bila skromno zastopana tudi Slovenija. Kolikor mi je znano, je bila v Darwinu samo avtorica tega prispevka Mimi Urbanc. Skupaj s kolegi iz Poljske, Madžarske in Estonije je predstavila prispevek z naslovom *The forgotten landscapes of Central and Eastern Europe*, ki je govoril o časovno-prostorskih spremembah pokrajine v zgodovinski perspektivi, o spreminjanju ter rahljanju odnosa med pokrajino in človekom in o njegovi ponovni krepitvi v globaliziranem svetu.

Cilji kongresa, ki ga je organizacijsko vodil Avstralski regionalni zbor, so bili sledeči: osvetliti meje pokrajinske ekologije kot znanosti; razvijati in izpopolnjevati naravo znanosti; združiti in soočiti udeležence različnih disciplin, ki se ukvarjajo s pokrajinsko ekologijo in spodbuditi diskusijo o združevanju različnih pristopov ter razlikah med njimi. Večina razprav se je dotikala interdisciplinarne narave pokrajinske ekologije in dilem ter praktične vrednosti interdisciplinarnih raziskav in projektov. Pomembna tema v razpravah je bila tudi, kako kvantitativno izmeriti modele, ki so trenutno prisotni v pokrajini, in če je mogoče z razpoložljivimi orodji ter vzorci kvantitativno ovrednotiti pokrajinske strukture in habitatne tipe.

Več tematskih sklopov je pokrilo vrsto zanimivih tem: trajnostne pokrajine in naravni kapital; primerjalna ekologija mest: možnosti in omejitve; vloga pokrajinske ekologije in nacionalno ter mednarodno ekološko vrednotenje; pokrajina: kaj je to?; medsebojno vplivanje rastlinojedcev in pokrajine; prostorske analize v 21. stoletju; pokrajine kot sistem za ohranitev virov: eko-hidrološke interakcije na različnih nivojih; globalna sprememba in požari v pokrajini; proučevanje sprememb v pokrajini: ocena in uporaba kazalcev; agro-okoljska shema kot pokrajinski poskus v realnem svetu; ključna vprašanja in raziskovalne teme v pokrajinski ekologiji; koncepti in gospodarjenje s pokrajini v domorodnih skupnostih; pokrajinska ekologija med znanostjo in družbo; uvajanje pokrajinske ekologije v lokalno in regionalno planiranje; prostorsko-časovni modeli v pokrajinski ekologiji; kakovost, velikost in izoblikovanost habitatov in njihova vloga pri preživetju populacije; pokrajinski dialog v metropolitanskih rečnih ustjih; funkcijski in strukturni pokrajinski kazalci ter pokrajinsko planiranje v urbanih in naravnih območjih v azijski perspektivi.

Zaščitni znak IALE konference v Darwinu je bila grafika aboridžinske umetnice Sharon Numina z naslovom *Ženske sanje. Staroselci in njihova kultura so prvovrstna privlačnost in eden najpomembnejših adutov avstralskega turizma.*

MIMI URBANC

Poleg tega so potekale odprte razprave o obnovi in ohranitvi pokrajine, ognju kot pokrajinskem dejavniku, obsegu in sonaravnosti, politiki in planiranju, geografskih informacijskih sistemih in daljinskem zaznavanju ter o tropskih pokrajinah in razdrobljenosti. Terensko delo in ekskurzije so se osredotočile na vlogo ognja, odgovor sesalcev na drobitev zemlje, rabo naravnih virov v aboridžinskih skupnostih, gospodarjenje z vodo v savani in različne pokrajine v okolici Darwina.

Najodmevnejši referati letošnjega kongresa bodo objavljeni v reviji *Landscape ecology*, ki jo je IALE ustanovila leta 1987. S kakovostnimi strokovnimi in znanstvenimi prispevki si je revija pridobila vidno mesto med publikacijami z ekološko tematiko. Vsi članki, ki so izšli od začetka do leta 1997, ko je prišla pod okrilje založniške hiše Kluwer Academic Publications (www.kluweronline.com/issn/0921-2973), so na voljo na svetovnem spletu na naslovu landscape.forest.wisc.edu/landscapeecology. Osnovni vir informacij o organizaciji IALE, srečanjih, konferencah in ostalih aktivnostih je *Bulletin* 'Poročilo', ki je dostopno na naslovu: www.wsl.ch/land/iale/bulletin.htm. Izhaja šestkrat letno in prinaša tudi eseje in kratke prispevke na temo novih razvojnih usmeritev v pokrajinski ekologiji. Domača stran IALE je www.landscape-ecology.org, kjer so povezave do regionalnih zborov in načrtovanih aktivnosti, med katerimi sta pomembna zlasti svetovni kongres leta 2007 na Nizozemskem in pa časovno ter tudi prostorsko bližji evropski kongres, ki bo v portugalskem mestu Faro, in sicer od 29. 3. do 2. 4. 2005 (www.apep.pt).

Mimi Urbanc

2. mednarodna konferenca Evropskega združenja okoljskih zgodovinarjev ESEH

Praga, Češka, 3.–7. 9. 2003

Praga vse bolj dokazuje, da se ponovno razvija v evropsko znanstveno središče. V češki prestolnici si v zadnjih letih znanstvena srečanja kar sledijo. Tudi geografi iz Prirodoslovne fakultete Karlove univerze pod vodstvom dr. Ivana Bičika so izredno dejavni. V zadnjih treh letih so gostili simpozij, znanstveni sestank in delavnico Komisije za preučevanje sprememb rabe in pokrovnostil tal pri Mednarodni geografski zvezi (IGU-LUCC). Tokrat so prevzeli zahtevno organizacijo mednarodne konference Evropskega združenja okoljskih zgodovinarjev ESEH (*European society for environmental history*). Gre za mlado organizacijo, ki združuje raziskovalce različnih vej znanosti. Na konferenci se je zbralo 250 udeležencev iz kar 24 različnih znanstvenih disciplin. Glede na ustanove, ki zaposlujejo udeležence, sklepamo, da je bilo 74 zgodovinarjev, po številčnosti smo sledili geografi, ki nas je bilo 43, manj številčni so bili predstavniki ostalih strok: gozdarji, kmetijci, ekonomisti, biologi, arheologi, etnologi, antropologi, meteorologi in drugi.

Veliko je bilo zadreg s prevodom imena združenja v slovensščino, saj v Sloveniji še ne poznamo podobne znanstvene discipline. Morda bi bilo lepše in bolj pravilno govoriti o pokrajinski zgodovini. Glede na vsebino predstavljenih referatov bi lahko potegnili vzporednice tudi s historično geografijo, ki je v Sloveniji svoje zlate čase doživljala z akademikoma Svetozarjem Ilešičem in Antonom Melikom. Iz seznama udeležencev konference smo ugotovili, da ima historična geografija v številnih evropskih državah (na primer Nemčija, Rusija, Velika Britanija, Švica, Češka) še vedno pomembno mesto. Med ustanovami, od koder so prišli udeleženci, smo našli tudi oddelke za historično geografijo (primer geografskega inštituta na bonški univerzi).

Sicer pa je bilo na konferenci zastopanih kar 34 držav, celo tri afriške, tri ameriške, Japonska in Nova Zelandija. Slovenijo sva zastopala dva udeleženca, dr. Matej Gabrovec in mag. Franci Petek z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Predstavila sva prve rezultate preučevanj sprememb rabe tal v slovensko-avstrijskem obmejnem območju, primer iz Svečinskih gor. To območje je zanimivo, ker je sicer isto naravnogeografsko enoto leta 1920 presekala državna meja in je razvoj na eni in drugi strani meje šel zelo različno pot.

Nasplošno je bila sekcija rabe tal (*land use*) dobro zastopana in obiskana. Spoznali smo nekaj povsem svežih pristopov in spoznanj pre preučevanju značilnosti sprememb rabe tal, kar je prednost multidisciplinarnih srečanj. Veliko zanimivih pogledov na razvoj pokrajine smo slišali tudi v 15 drugih sekcijah, med katerimi so bile nekatere zelo geografske, kot na primer naravne nesreče in podnebne spremem-

be. Organizator je natisnil dva zbornika prispevkov z naslovom *Dealing with diversity*: v prvem so objavljeni povzetki vseh referatov, v drugem pa nekateri izmed njih v celoti. Obe publikaciji si lahko sposodite v knjižnici Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU.

Naslednja ESEH konferenca bo februarja leta 2005 v Firencah, vsi zainteresirani pa si več o združenju lahko ogledate na spletni strani www.eseh.org.

Franci Petek

Karpatsko-balkanska konferenca o geomorfologiji

Bratislava, Slovaška, 8.–12. 9. 2003

Ob 40. obletnici ustanovitve Karpatsko-balkanske geomorfološke komisije (*Carpatho-Balkan Geomorphological Commission* – CBGC) so Oddelek za geografijo Fakultete za naravoslovje Univerze v Bratislavi (*Geografická sekcia, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave*), Geografski inštitut Slovaške akademije znanosti (*Geologický ústav, Slovenská akadémia vied*), Slovaško geomorfološko društvo (*Asociácia Slovenských Geomorfológov*) in Karpatsko-Balkanska geomorfološka komisija, v sodelovanju z Avstrijskim inštitutom za vzvodno in jugovzvodno Evropo – izpostava Bratislava (*Österreichisches Ost- und Südosteuropa-Institut – Außenstelle Preßburg/Rakúsky ústav pre východnú a juhovýchodnú Európu – Pobočka Bratislava*) med 8. in 12. septembrom 2003 organizirali Karpatsko-balkanska konferenco o geomorfologiji (*Carpatho-Balkan Conference on Geomorphology*).

Karpatsko-balkanska geomorfološka komisija je bila ustanovljena leta 1963, kot nevladno, mednarodno, znanstveno, nepolično in neprofitno združenje geomorfologov oziroma geoznanstvenikov (*geoscientists*), ki raziskujejo na območju Karpatov in gorovja Balkan. Komisija ima svojo znanstveno revijo *Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica*, ki izhaja že sedemintrideseto leto in je osrednja geomorfološka revija v tem delu Evrope. Spletna stran komisije je na naslovu <http://www.fns.uniba.sk/cbgc>.

Znotraj komisije deluje več delovnih skupin, in sicer:

- *General geomorphological map of the Carpathians* 'splošna geomorfološka karta Karpatov',
- *Correlation of the Quaternary terraces* 'korelacija kvartarnih teras',
- *Planation surfaces* 'uravnave',
- *Unification of techniques of studies on present-day geomorphic processes* 'poenotenje metod preučevanja recentnih geomorfnihih procesov',

Predstavniki Slovenije na Karpatsko-balkanski geomorfološki konferenci na sredini Evrope v gorovju Kremnické vrchy (od leve proti desni: Blaž Komac, Nataša Ravbar, Matija Zorn in Matej Gabrovec, vsi iz ZRC SAZU).

MATIJA ZORN

- *Karst relief and hydrology* 'kraški relief in hidrologija,
- *High-mountain glacial relief* 'visokogorski ledeniški relief' in
- *Vocabulary of geomorphological and regional terms* 'besednjak geomorfoloških in regionalnih izrazov'.
Na konferenci v Bratislavi so ustanovili še štiri nove delovne skupine:
- *Geomorphic risk in relation to global environmental changes* 'geomorfno tveganje v povezavi z globalnimi podnebnimi spremembami',
- *Human impact on geomorphic systems* 'človekov vpliv na geomorfne sisteme',
- *Neotectonics and geomorphic evolution* 'neotektonika in geomorfni razvoj' in
- *Carpatho-Balkan GIS* 'geografski informacijski sistem o Karpatsko-balkanskem območju'.

Letos je bil Miloš Stankoviansky z Oddelka za geografijo Fakultete za naravoslovje Univerze v Bratislavi izvoljen za predsednika Karpatsko-Balkanske geomorfološke komisije za obdobje 2003–2007. Nasledil je Dana Bălăceanu z Geografskega inštituta Romunske akademije znanosti.

Konferenca je imela 84 udeležencev iz osmih srednjeevropskih in vzhodnoevropskih držav, med katerimi smo bili tudi štirje Slovenci. Predstavljenih je bilo 34 referatov in 45 posterjev. Povzetki referatov in posterjev so objavljeni v posebni številki revije *Geomorphologica Slovaca* (2003-1), ki jo izdaja Slovaško geomorfološko društvo.

Prva dva dneva konference so udeleženci v prostorih Oddelka za geografijo Fakultete za naravoslovje predstavili referate in posterje, zadnja dva dneva pa so organizatorji pripravili ekskurzijo v slovaško Podonavje in zahodne Karpatе.

Predstavljeni so bili izvirni prispevki z vseh vej fizične geografije. Raziskovalci so posvečali pozornost geomorfnemu vplivu neotektonike, morfo-genetskemu razvoju Dunajske kotline, pobočnim procesom, poledenitvi, rečni geomorfologiji in vplivu človeka na okolje. Izpostavila bi prispevek G. Haczewskega in J. Kukulaka o holocenskem o zajezitvenem jezeru v Beskidih na Poljskem, ki ga je povzročil zemeljski plaz. Raziskava je izstopala po domiselni uporabi številnih metod, s katerimi so na primer določili starost sedimenta in nekdanji obseg plazu. Zanimiv je bil poster M. Bajgier-Kowalske o uporabi lihenometrije pri preučevanju večfaznosti podorov. Romunski raziskovalci (I. Armaş, R. Damiam, I. Şandric) pa so predstavili karto ogroženosti pred zemeljskimi plazovi izdelano na podlagi Bayesovega probabilističnega modela.

Na ekskurziji so organizatorji predstavili kvartarno tektoniko Dunajske kotline in Malih Karpatov ter njen vpliv na razvoj rečne mreže. Ogleдали smo si kvartarni bazaltni vulkan pri Novi Bañi in enega največjih stratovulkanov v Evropi pri Banski Štiavnici. Zadnji dan ekskurzije smo si ogledali še značilnosti neogenskih uravnjav in geomorfne posledice rudarjenja.

Matija Zorn in Blaž Komac

Mednarodni kongres »Fascinacija gora: Priložnosti in pasti turizma v Alpah od leta 1750«

Innsbruck, Avstrija, 24.–27. 9. 2003

S posredovanjem slovenskih zgodovinarjev smo se tokrat tudi geografi udeležili srečanja raziskovalcev in strokovnjakov iz držav alpskega loka, ki se pri raziskovalnem delu ukvarjajo z zgodovino na vplivnem območju Alp, ali pa se srečujejo z zgodovinsko problematiko tega območja pri svojem delu v okviru drugih, večinoma javnih ustanov. Organizator vsakoletnega tovrstnega srečanja, tokrat že četrtega po vrsti, je Mednarodno združenje za zgodovino Alp (*Associazione Internazionale per la Storia delle Alpi*), ki ima sedež v švicarskem Luganu, natančneje na tamkajšnjem Zgodovinskem inštitutu za preučevanje Alp (kje smo spet geografi?). Modra nit letošnjega srečanja, katerega gostitelj je bil Zgodovinski inštitut Univerze v Innsbrucku, so bile priložnosti in pasti razvoja gorskega turizma v zadnjih, nekaj več kot 250 letih. Strokovni del kongresa so sestavljali trije najpomembnejši vsebinski sklopi: Gore – miti in realnost, Odprtje Alp za turizem ter Domačini v vlogi gostiteljev. Številni tuji referenti so se posredno ali neposredno dotaknili tudi razvoj turizma v Sloveniji, predvsem pa domačih tem, povezanih s splošnimi in posebnimi turističnimi zanimivostmi ter dejavnostmi. Posamezniki so obravnavali

Grad Trauttmansdorf, v katerem domuje Touriseum, z grajskim parkom in alpskimi vršaci nad južnotirolskim Meranom v ozadju.

psihološke vidike turizma, pogled na Alpe prek umetniških del, razvoj turističnih krajev z vidika ogroženosti zaradi naravnih nesreč, valorizacijo alpskih kulturnih pokrajin, »avtomobilizacijo« gorskega sveta, vpliv romanov na gorniške filme, poročila prvih osvajalcev najvišjih vrhov in njihov današnji pomen, alpsko popotništvo, podobo planinskih koč v romanskem in germanskem delu Alp ter njihovo primerjavo, razvoj gorskih železnic in smučarskih žičnic ter profesionalizacijo alpskega turizma ter njen družbenoekonomski vpliv na razvoj posameznih alpskih pokrajin.

Slovenski referenti smo predstavili problematiko posredovanja znanj o naravnih nesrečah v preteklosti (visok sneg v Posočju leta 1952) in njihovo uporabnost za preventivo oziroma izobraževanje o domači pokrajini ter celovit zgodovinski pregled turizma v slovenskem delu Alp od konca 18. stoletja dalje. Opazna je bila tudi naša vloga pri obsežnih diskusijah (to je pač ena od lastnosti zgodovinarjev, ki jo moramo geografi pred tovrstnimi srečanji vzeti v zakup), ki so sledile številnim zanimivim predstavitvam. Udeleženci, med katerimi je bilo poleg zgodovinarjev raziskovalcev, arhivarjev, kustosov, učiteljev zgodovine ter drugih, zaposlenih v eni od raznovrstnih turističnih dejavnosti, tudi kar nekaj geografov in strokovnjakov drugih ved (tehničnih, naravoslovnih), ki se pri svojem delu srečujemo s preteklostjo Alp, smo se zadnji dan kongresa odpravili na zanimivo ekskurzijo. Prek prelaza Brenner v sosednjo Italijo (Južno Tirolsko), kjer smo si ogledali v Bolzanu tamkajšnji arheološki muzej (znanem predvsem po »ledenem možu« Oetziju) in šele nekaj mesecev odprti »Touriseum« v gradu Trauttmansdorf pri Meranu. Arheološka zbirka v prvem je predstavljena precej klasično (kronološko), novosti so predvsem glede tehnološke in vizualne zasnove predstavljenega gradiva. Še bolj domiselno pa so se lotili predstavitve razvoja turizma na širšem območju Južne Tirolske in sosednje Tirolske v drugem muzeju, ki so ga domiselno združili z obiskom grajskega parka z veličastno naravno kuliso. Žal je tamkajšnja muzejska zbirka vsebinsko nekoliko nedorečena in površno pripravljena, a kljub vsemu dovolj zanimiva za ogled, kar kaže nepregledna množica obiskovalcev, ki se zgrinja sem vse od odprtja naprej.

2. ekološki kongres Republike Makedonije z mednarodno udeležbo

Ohrid, Makedonija, 25.–29. 10. 2003

Evropske države se srečujejo z naraščajočimi okoljskimi problemi in tako je Makedonsko ekološko društvo ob sodelovanju in podpori Evropskega ekološkega združenja s samim predsednikom dr. Pehrom H. Enckellom na čelu pripravilo petdnevni kongres, na katerega je prišlo prek 230 udeležencev iz več kot 10 držav.

V nekaterih državah, tudi v jugovzhodni Evropi, se okoljske probleme še vedno zapostavlja in zato je bilo zlasti zanimivo to soočenje mnenj in pretok informacij na eni strani polnopravnih in pridruženih članic Evropske zveze in na drugi strani Makedonije s sosednjimi državami, ki niso vključene v navedeno povezavo. Razlika tako v zakonodaji kot tudi v raziskovalnih dosežkih je kar precejšnja, saj v teh državah šele pripravljajo temeljno okoljsko zakonodajo, ki naj bi spodbudila tudi izdelavo obsežnejših raziskovalnih nalog s tega področja.

Konferenca je potekala po različnih sklopih: kopenski ekosistemi, agroekologija, vodni ekosistemi in hidrobiologija, ekološko izobraževanje, biodiverziteteta, varovanje in monitoring okolja.

Kongresa smo se udeležili trije predstavniki Slovenije, od katerih sem bil edini geograf. V sklopu Varovanje in monitoring okolja sem predstavil metodologijo popisa gnojnih objektov in zakonskih določil, ki so spodbudila izdelavo te naloge v Mestni občini Ljubljana ter podlage za čimprejšnjo obnovo neustreznih objektov, kot virov točkovnega obremenjevanja. Predstavitvi je sledila zelo obsežna diskusija, v kateri smo se najbolj ukvarjali s primerjavo državnih zakonodaj, ki varujejo podtalnico pred obremenjevanjem iz različnih virov onesnaževanja.

Ekскурzija, ki je bila predvidena za zadnji dan, 29. 10., je zaradi nepričakovanih snežnih padavin na območju parka Galičice, kjer naj bi se seznanili z biotsko raznovrstnostjo vzpete okolice Ohridskega jezera, odpadla.

Aleš Smrekar

Znanstveni in strokovni posvet Triglavski narodni park?

Ljubljana, 13. 11. 2003

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti je na pobudo Geografskega inštituta Antona Melika in posameznikov iz vrst ozaveščene civilne družbe v Prešernovi dvorani SAZU in Mali dvorani ZRC SAZU organiziral in izvedel znanstveni in strokovni posvet z naslovom Triglavski narodni park?. Na posvetu smo želeli predstaviti in ovrednotiti najširšo paleto naravnih in družbenih sestavin, ki posamezno in skupaj oblikujejo to izjemno alpsko pokrajino. Zato smo na posvet vabili znanstveno in strokovno javnost z različnih področij, še posebej pa vrhunske slovenske raziskovalce, da bi s predstavitvijo konkretnih raziskovalnih dosežkov opozorili na kakovost dosedanjega in prikazali možnosti prihodnjega razvoja.

Posvet sta pozdravila in odprla akademik dr. Boštjan Žekš, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, in dr. Matej Gabrovec, predsednik znanstvenega sveta Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Delovni del se je začel z ogledom diapozitivov iz življenja Triglavskega narodnega parka (Jože Mihelič) in nadaljeval s plenarnim zasedanjem in poslušanjem petih uvodnih predstavitev (dr. Milan Orožen Adamič, dr. Boštjan Anko, Marjeta Keršič Svetel, Janko Humar in mag. Martin Šolar).

Delo smo nadaljevali v dveh skupinah, pogojno rečeno v naravoslovni in družboslovno-humanistični. Tak način dela so kljub kratkemu roku za prijavo in oddajo prispevka (predhodno najavo in vabilo smo razposlali šele 21. 10. 2003) narekemale številne prijave udeležencev in želja po predstavitvi najrazličnejših vsebin in rezultatov raziskovanj. S tem pa smo žal izgubili neposredno izmenjavo raziskovalnih dosežkov z različnih področij, ki lahko ustvarja pogoje za mrežno sodelovanje raziskovalcev alpskega sveta. Olajševalna okoliščina je bilo dejstvo, da sta bila oba prostora v isti stavbi, kar je ob izrecnem

pozivu organizatorjev udeležence vzpodbudilo k sproščenemu prehajanju od enega sklopa k drugemu. Sklepni del posveta, ki je bil namenjen oblikovanju skupnih stališč, je ponovno potekal v plenarni obliki. Posvet so vodili štirje sopredsedujoči: Marjeta Keršič Svetel, dr. Milan Orožen Adamič, Borut Peršolja in mag. Aleš Smrekar.

Sedemurnega posveta se je s prispevki udeležilo 35 raziskovalcev z 21 različnih ustanov, končno število aktivnih udeležencev in poslušalcev pa se je gibalo od 80 do 90. V sicer kratko odmerjenih diskusijah je bilo slišati številna različna mnenja, na zadovoljstvo desetčlanskega pripravljalnega in organizacijskega odbora pa so bili številni odzivi tudi iz publike. Na spletni strani <http://www.zrc-sazu.si/tnp> objavljene prispevki segajo na področje geografije, varstva narave, urejanja prostora, turizma, krasoslovja, geologije, hidrologije, geomorfologije, fotogrametrije, botanike, gozdarstva, vodne biologije, arheologije, etnologije, narodopisja, literature, prebivalstva, gorništvá, izobraževanja in zaposlovanja. Rezultat posveta je tudi zbornik izvidev s posveta na 40 straneh, ki ga je uredil mag. Blaž Komac. Spletno stran je v desetih dneh od postavitve obiskalo 450 ljudi.

Iz sklepnega dokumenta povzemam nekaj stališč:

- Posvet o Triglavskem narodnem parku je na podlagi raziskovalnih dosežkov opredelil del zavarovanega območja Julijskih Alp kot izjemno naravno, družbeno in kulturno vrednoto. Prebivalstvo, ki na območju parka v različnih obdobjih leta živi pod gorami, na gorah in v gorah, je nosilec razvoja, zato je od njegovega sodelovanja odvisna prihodnost Triglavskega narodnega parka.
- V nastajajoči družbi znanja je Triglavski narodni park neprecenljiva učilnica, njegova izobraževalna funkcija pa tista, brez katere park ne more živeti. Nekatere znanstvene raziskave v parku potekajo že več stoletij (zlasti s področja botanike), neprekinjeno tudi več desetletij (Triglavski ledenik). Raziskavam so vedno sledile objave v danes najstarejših slovenskih znanstvenih in strokovnih revijah: Planinskem vestniku, Geografskem vestniku, Proteusu, Geografskem zborniku ...
- Znanost in stroka sta z lastno iniciativo in brez kakršnekoli vzpodbude tistih, ki odločajo o stvareh, z različnih zornih kotov izostrili pogled in izluščili nova in utrdila starejša spoznanja o naši biti. Območje Triglavskega narodnega parka je deležno pozornosti številnih generacij slovenskih in tujih raziskovalcev in vzpostavlja most med njimi. V obstoječem sistemu financiranja znanosti, ko so možni partnerji interdisciplinarnega raziskovanja alpskega prostora hkrati tudi neizprosni tekmeči, je logičen rezultat odsotnost celovitih študij, ki bi bile osnova načrtovanju in odločanju.
- Postopek nastajanja novega zakona o Triglavskem narodnem parku je obrnjen na glavo: najprej smo dobili predlog zakona, potem razdrobljeno razpravo s strani vpletene javnosti (ki se je morala organizirati in odzvati sama) in na koncu še znanstveni posvet.

Državnemu zboru Republike Slovenije smo udeleženci posveta naslovili zahtevo, da se ob sprejemanju končnih odločitev upošteva izsledke in poudarke raziskovalcev različnih strok in da se ob tem sledi spoznavnemu dejstvu, da je Triglavski narodni park izjemna vrednota in dobrina vseh prebivalcev Republike Slovenije.

Po mnenju udeležencev je šlo za »... prvi simpozij, na katerem smo v Sloveniji znanstveno interdisciplinarno obravnavali tako široko paleto gorske problematike...« (Keršič Svetel). Neskromno lahko zapišemo, da je posvet, ki je nastal ob prostovoljnosti delovanja pripravljalnega in organizacijskega odbora, naletel na izjemno dober odziv raziskovalcev in udeležencev posveta. K temu je pripomoglo tudi sproščeno vzdušje, saj so bili na primer razpravljavci dve minuti pred iztekom časa, določenem za predstavitev, prijazno opozorjeni z bonbonom.

Člani organizacijskega odbora smo na sklepnih analizi podprli idejo, izraženo na posvetu, da bi takšno posvetovanje postalo vsakoletno (morda na svetovni dan gora, ki je vsako leto 11. decembra).

Za konec pa povejmo še to, da je posvet minil ob medijski ignoranci (z izjemo časnika Delo in Radia Slovenija), ki ji sprva nismo namenjali pozornosti. Kasneje pa smo ob sosledju različnih dogodkov ugotovili, da je to ena osnovnih značilnosti sprejemanja novega zakona o Triglavskem narodnem parku.

Borut Peršolja

19. zborovanje slovenskih geografov Velenje 2004: Šaleška in Zgornja Savinjska dolina

Prvo obvestilo

19. zborovanje slovenskih geografov »Šaleška in Zgornja Savinjska dolina« bo od 21. do 23. oktobra 2004 v Velenju. Zveza geografskih društev Slovenije je za organizacijo in izvedbo zborovanja pooblastila Inštitut za ekološke raziskave ERICo Velenje. Cilj zborovanja je predstavnikom lokalne samouprave, državne uprave in podjetij podati čim več informacij, ki jim bodo pomagale pri načrtovanju sonaravnega in trajnostnega razvoja območja. Na zborovanju bomo obravnavali naslednje vsebinske sklope: Varstvo okolja, Regionalni razvoj, Geografija naselij, Geografija turizma, Fizična geografija, Geografija v šoli (delavnica) in študentske raziskave.

Ob zborovanju bomo izdali dve publikaciji. Povzetki predavanj bodo objavljeni v zborniku povzetkov. Dvajset do petindvajset člankov, ki bodo obravnavali problematiko Šaleške in Savinjske doline, pa bo zbranih v knjigi Zgornja Savinjska in Šaleška dolina (delovni naslov). Članki, ki bodo izbrani za objavo v knjigi, bodo honorirani.

Vse, ki bi želeli sodelovati na zborovanju kot predavatelji ali avtorji posterjev, vljudno naprošamo, da pošljejo naslove in povzetke svojih predavanj na e-naslov: velenje04@erico.si do konca februarja 2004. Povzetek naj obsega največ 2000 znakov (1 stran, velikost 12 pt.). Avtorji, katerih prispevki bodo izbrani za objavo v knjigi, morajo članke oddati do 30. junija 2004.

Kotizacija za zborovanje bo določena, ko bodo znani rezultati razpisa Ministrstva za šolstvo, znanost in šport: Financiranje organizacije znanstvenih sestankov v letu 2004. Od prve objave dalje so možne tudi predprijave za udeležbo na elektronski naslov: velenje04@erico.si.

Več informacij o zborovanju lahko dobite na www.erico.si.

ERICo

